

DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-05>

УДК 94:356.15](477) «2014/2024»

Є. В. ТЕЛУХА, аспірант кафедри
українознавства, культурології та історії науки
e-mail: diamah2013@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0356-0326>
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
вул. Кирпичова, 2, м. Харків, 61002, Україна

ІСТОРІОГРАФІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЧАСІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИПРОБУВАНЬ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІДИСЦИПЛІНАРНОСТІ.

Мета дослідження. Дослідити та проаналізувати проблематику наукової думки та еволюцію дослідження волонтерського руху в Україні.

Методологія дослідження. У дослідженні були використані загальнонаукові методи, метод історіографічного аналізу і синтезу та основні методи історичного дослідження.

Наукова новизна. Вперше у дослідженні були розглянуті методологічні проблеми полідисциплінарності наукової думки, щодо питання волонтерської діяльності в Україні.

Актуальність. Аналіз останніх досліджень і публікацій з використанням загальнонаукових та спеціальних історичних методів, дає нам змогу ширше студіювати такий суспільний феномен, як волонтерство.

Висновки. Наукові здобутки у сфері досліджень волонтерського руху в Україні, зусиллями фахівців різних галузей впроваджуються у практичну діяльність та сприяють взаємодії волонтерства з державою. Полідисциплінарний підхід дає змогу багаторазово наростити результативність досліджень, що у свою чергу стимулює науковців до більш поглибленого студіювання волонтерського руху в Україні. Також, варто зазначити, наукова активність певним чином допомагає посилювати обороноздатність нашої держави на тлі російської експансії. Повномасштабна збройна агресія РФ проти нашої держави додала ще один історичний етап, котрий по його завершенню, буде предметом наукових дискусій. Тому перспектива подальшого дослідження волонтерського руху в Україні, з точки зору, як історичної, так і суміжних наук, буде викликати науковий та практичний інтерес дослідників та активістів.

Ключові слова: Волонтер, волонтерська діяльність, волонтерський рух, гібридна війна, екстрема, екстремальні часи, інституалізація, інформаційна війна, інформаційно-психологічний вплив, історіографія, методи дослідження, полідисциплінарність, пропаганда, російсько-українська війна.

Як цитувати: Телуха Є.В. Історіографія волонтерської діяльності в Україні часів екстремальних випробувань: методологічні проблеми полідисциплінарності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки.* 2024. Вип. 39. С. 48-56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-05>

In cites: Teluha Ye.V. (2024). Historiography of volunteer activities in Ukraine in times of extreme trials: methodological problems of polydisciplinarity. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin. History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences*, Issue 39, (48-56), DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-05> (in Ukrainian)

©Телуха Є. В., 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Виклад основного матеріалу. Науковці всього світу приділяють увагу дослідженню проблематики волонтерства, як суспільного явища та розглядають природу його феномену. Закордонні дослідники зробили чималий внесок у створенні сучасного наукового підходу та обґрунтуванню теоретичних засад такого явища, як волонтерство. Відокремлення таких понять, як меценатство та благодійність від волонтерства, дало змогу дослідникам розробити методологію та термінологію з чітким розумінням поняття «волонтер», «волонтерська діяльність». Однак, хоча наукова думка іноземних фахівців і дала підґрунтя для вітчизняних дослідників даної проблематики, вона зовсім не здатна повноцінно відобразити феномен саме українського волонтерства, тому виокремлювати закордонних науковців у даному дослідженні не вважаємо за потрібне.

Вітчизняні дослідники, розкривають особливості розвитку волонтерського руху в Україні, враховуючи специфіку суспільно-політичної ситуації, менталітету, регіонального ареалу, тощо. Також, важливою передумовою долучення до волонтерської діяльності в Україні, є соціально-економічне становище яке створює, як можливості, так і обмеження для цієї діяльності. Фахівці з галузей суспільно – гуманітарних наук та державної політики у сфері забезпечення та регулювання нормативно – правового законодавства ведуть наукові дискусії, щодо різноманітних аспектів волонтерської діяльності, як складової частини інституцій громадянського суспільства.

Розробці питання виникнення, розвитку та дослідження багатогранної діяльності волонтерського руху в Україні, присвячено багато публікацій та громадських обговорень. Вітчизняні вчені під різними кутами висвітлюють різноманітні прояви феномену зростання у часи екстремі та тимчасового спаду волонтерських ініціатив у періоди стабілізації суспільно–політичної та економічної ситуації у країні. Тому вважаємо, що сучасні ризики та кризові явища, пов'язані з пандемією (COVID 19), Революцією гідності (Євромайдан), проведенням антитерористичної операції (АТО) та здійсненню заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснювались шляхом проведення операції Об'єднаних сил (ООС) і повномасштабним вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 року, варто узагальнити одним терміном – екстрема (екстремальні часи).

Здійснення всебічного дослідження, яке охоплює особистісну характеристику і психолого – емоційний стан волонтера, його досвід та навички, мотивацію та емпатію, а також діяльність волонтерських об'єднань та роботу волонтерських ініціатив, можливо тільки застосовуючи полідисциплінарний підхід. Завдяки використанню суміжних наукових дисциплін, проблематика питання розглядається з використанням не тільки загальнонаукового методу дослідження. Розширення методології та методів дослідження іноді має вибуховий характер, що сильно впливає на хід наукового освоєння даної проблематики та суспільної інституалізації волонтерського руху.

Однак, серед дослідників, особливо тих, хто приділяє увагу історичному аспекту проблеми українського волонтерства є розбіжності та неузгодженість. Для історичної науки першочергове значення має хронологія. Між тим, деякі вчені ставляться до неї дещо легковажно, зміщуючи час виникнення волонтерства, аж у середньовіччя, що на думку автора є неприпустимим. Методологія дослідження має на увазі під собою обов'язкове та чітке визначення термінології дослідження. Та якщо використання термінів здійснюється на власний розсуд, це призводить до наукових дискусій та створенню нових сумнівних гіпотез та теорій. Автор даної статті наполягає на відокремленні термінів: «волонтерство», «волонтерська діяльність» – від таких понять та термінів як: «альтруїзм», «добročинність», «благодійництво», «благодійна діяльність» та «меценатство». Всі ці терміни схожі, але це терміни, а не слова синоніми, тому дослідникам потрібно чітко розмежовувати тонку грань викривлення самої суті дослідження волонтерства.

Так у дисертаційному дослідженні В. Сірко за темою «Адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні», були допущені саме такі помилки. Це призвело до суттєвого викривлення хронології всієї історії волонтерства. У своїй роботі

Вікторія Сірко зазначає: – «Аналіз законодавства України щодо волонтерської діяльності надав можливість виокремити ряд історичних етапів: від 996 року (видання Статуту «Про десятини, суди та людей церковних» князем Володимиром Святославовичем) до 1918 року (Жовтневий переворот)», зокрема у зазначений період авторкою характеризуються різноманітні правові документи з використанням термінів «волонтер» та «законодавство України», що не має взагалі ніякого історичного, а тим паче хронологічного підґрунтя [10, с. 64]. Використання термінів «волонтер», «волонтерська діяльність» замість «благодійництво», «доброчинність» та «...в Україні» замість «...на території сучасної України включаючи ТО території», змінює смислове навантаження використаної у першоджерелах термінології. Але розглядаючи радянську добу, авторка наполягає на повній забороні волонтерської діяльності: – «Радянський період в Україні характеризується повною заборонаю діяльності неприбуткових громадських організацій у сфері волонтерської діяльності. Так, у відповідності до декрету Ради Народних Комісарів «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» від 20.01.1918», відповідно до тексту дисертації зазначає – таких слів та термінів, котрі використовує автор «неприбуткових громадських організацій» та «у сфері волонтерської діяльності», в тексті декрету просто не існує і не могло існувати за відсутності їх, у тогочасній лексиці [10, с. 55].

Однак, переважна більшість дослідників, вважають початковий рубіж зародження волонтерства, як соціального інституту громадянського суспільства, з здобуття Україною незалежності. Період зародження та становлення українського волонтерства припадає на 90-ті роки ХХ століття і має обмежений соціальною роботою характер діяльності та майже відсутньою нормативно – правовою базою. Тому, саме світовий досвід теорії та практики волонтерства, дав змогу фахівцям соціальної – педагогіки студіювати та адаптувати програми виховання та підготовки майбутніх фахівців у процесі реалізації державної соціальної політики. Це дає змогу нам вважати, що перші вітчизняні волонтерські ініціативи та практики мали соціальну направленість, а перші українські волонтери були з числа шкільної та студентської молоді. Підтвердженням цієї тези є вагомі доробки фахівців соціальної – педагогіки. Так, О. Шумакова активно студіює питання педагогічно – освітнього виховання студентської молоді у рамках професійної підготовки студентів –волонтерів [15]. Серед наукових праць з педагогічної підготовки учнівської молоді, заслуговують на увагу роботи О. Макєєвой [6] та К. Червоненко [14], у яких вони досліджують визначення та обґрунтування критеріїв готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності. Ґрунтовна робота провідної дослідниці Тетяни Лях, з вивчення та практичної реалізації організаційних та мотиваційних чинників залучення добровольців до волонтерської діяльності, знайшла своє відображення у численних робочих програмах, навчально – методичних посібниках, монографії та статтях. У статті «Мотивація до волонтерської діяльності», авторка зазначає, що успішність та результативність волонтерської діяльності, залежить від таких мотиваційних факторів, як: державне та громадське визнання волонтера, створення умов для кар'єрного зростання та самореалізації, залучення до участі у керівництві нового проекту, проходження курсу навчання [5].

У свою чергу, зважаючи на становлення та розвиток волонтерства, держава не могла залишатись осторонь від регламентації волонтерських ініціатив. Тому, у 90-ті роки ХХ століття разом з розвитком волонтерства в Україні, починається розвиватись нормативно – правова та законодавча база, закріплюючи статус волонтерства, як соціального інституту громадянського суспільства. Проблематикою розвитку вітчизняного законодавства щодо волонтерської діяльності та безпосередньо розробкою нормативно – правових актів, займаються дослідники права, а також державного управління. Неможливо уявити законодавчі акти чи постанови уряду без належного опрацювання проблематики питання та методології дослідження, що у свою чергу чітко визначає понятійно – категоріальний апарат. Конкретизацією специфічної термінології системи взаємовідносин держави та волонтерської діяльності, яка сприяє однозначності її розуміння та запобігає хибному тлумаченню, предметно займався В.Л. Голуб, який у своїх роботах дав визначення ключових елементів та

конкретизував понятійно-категоріальний апарат державного управління у сфері волонтерської діяльності. Автор дає однозначне та ґрунтовне визначення таких термінів як: «волонтер», «волонтерська діяльність» та «волонтерський рух».

- Волонтер – це фізична особа, яка в організованій формі у вільний від основної зайнятості час системно, добровільно та усвідомлено застосовує власні знання, уміння та навички задля суспільної користі, не отримуючи за це фінансової винагороди.
- Волонтерська діяльність – це система добровільного, усвідомленого, організованого, суспільно корисного застосування знань, умінь та навичок людини (людей) у вільний від основної зайнятості час, яке не передбачає фінансової винагороди.
- Волонтерський рух – це сукупність дій всіх суб'єктів волонтерської діяльності, спрямованих на досягнення мети волонтерської діяльності, у спосіб волонтерської діяльності [3].

Таким чином, ми хотіли б зазначити, що чітке визначення термінів проблематики досліджуваної тематики дає змогу відокремити суміжні терміни та поняття благодійництва та меценатства від всіх аспектів та проявів волонтерської діяльності. На нашу думку такий підхід скоротить кількість наукових дискусій та тлумачень щодо питань хронології та підміни суті поняття волонтерства у подальших дослідженнях.

До 2011 року термін «волонтер» був невідомий для широкого загалу населення нашої країни. Саме з проведенням фінальної частини чемпіонату Європи з футболу «Євро – 2012» починається популяризація волонтерського руху в Україні. Долучившись до події міжнародного масштабу українські волонтери мали змогу познайомитись і попрацювати разом з волонтерами з різних країн та перейняти у них досвід та професійні навички. В свою чергу держава не могла залишитись осторонь питань регулювання та координації волонтерського руху з огляду на те, що з часів проголошення незалежності так і не був прийнятий основний закон з ключовими положеннями провадження волонтерської діяльності. Отже, 19 квітня 2011 року було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» у котрому вперше законодавчо були закріплені основні напрями волонтерської діяльності, правове визначення волонтерства, визначення прав та обов'язків волонтера, систему органів влади, що реалізують політику у сфері розвитку волонтерської діяльності, а також особливості правового статусу волонтерів [8].

Події, що розгорнулись з осені 2013 року, та були викликані суспільно-ідеологічним протистоянням у середині країни і ускладнені російською агресією, яка триває і понині, доцільно назвати періодом – екстрема (екстремальні часи) [11]. Однак, саме ці події вплинули на прояв спонтанної громадянської позиції перерісши у самий масовий стихійний волонтерський рух у світі. З цього часу термін «волонтер» знає кожен українець, а залученням до волонтерської діяльності незалежно від віку, статі та професії вважається престижним. Феномен українського патріотичного волонтерського руху досі є загадкою для багатьох зарубіжних дослідників, а для вітчизняних досі є приводом для наукових дискусій.

Відтак, суспільний резонанс та максимальне залучення майже всього населення з активною громадянською позицією, спонукала фахівців всіх галузей наук дослідження інституцій суспільства, доєднатись до вивчення феномену українського волонтерства. Саме з цього часу, розпочинається систематизація процесів інституалізації волонтерства, покликана структурувати організації, забезпечити координацію волонтерських ініціатив, об'єднання волонтерів у групи та громадські організації. Варто відзначити, що саме волонтерський рух, дав великий поштовх всьому державному апарату та керівництву країни, у питаннях підвищення обороноздатності, реформуванні всіх без винятку органів державного управління та Збройних Сил України (ЗСУ). Розгубленість і неспроможність державних установ своєчасно реагувати на виклики зовнішньої експансії та повна неефективність державної управлінської системи змусила волонтерів перебрати на себе частину державних обов'язків. У колективній монографії за редакцією Олени Аркуші та Миколи Литвина «Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років» висвітлюється трансформація волонтерського

руху після 2013 року [9]. Українське патріотичне волонтерство, докорінно змінює вектор своєї діяльності, можливо уперше в світовій історії, виконуючи задачі по суцільному забезпеченню армії починаючи з продуктивних наборів, медикаментів, взуття та одягу, військової амуніції, транспортних засобів, аж до постачання високоточних військових приладів, захисного спорядження та безпілотних систем. Волонтери перейнявшись проблемою комплексного постачання амуніції та обладнання не зупинились тільки на закупівлі імпортного спорядження. Вони активно долучились до налагодження вітчизняного виробництва для потреб оборонного комплексу та навіть відзначились власною розробкою програмного забезпечення керування артилерійського вогню. Також волонтери взяли на себе частину державних функцій з евакуації населення та тварин з зони бойових дій, надання медичної допомоги пораненим військовим у зоні бойових дій, пошук зниклих безвісті, звільнення полонених та повернення тіл загиблих воїнів. Окремий напрямок до якого долучились волонтери це інформаційна війна, протидія ворожій пропаганді, інформаційно-психологічного впливу та дезінформації у рамках гібридної війни на тлі російської експансії. Додатковим навантаженням на волонтерів лягло невиконання державою покладених на неї зобов'язань щодо забезпечення соціальної безпеки населення, а саме гуманітарна катастрофа незахищених верств населення прифронтової зони та недостатність опіки над вимушено переселеними особами (ВПО) [9,11].

Поступово, державні структури та органи влади поновили контроль за державними функціями, однак відтепер їм доводиться враховувати й рівнятися на сучасні запити інституцій громадянського суспільства. Взаємодія держави та волонтерських ініціатив була втілена у 2015 році доповненнями та уточненнями до Закону України «Про волонтерську діяльність» та низки указів, постанов, наказів, що привело до ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності». У своїй роботі В.Л. Голуб зазначає, що державне визнання волонтерської діяльності, як невід'ємної частини інституту громадянського суспільства, слугує чинником розвитку взаємовідносин держави та суспільства [2]. Систематизацію та класифікацію нормативно – правової бази волонтерської діяльності в хронологічному порядку з урахуванням змін та доповнень дослідили у монографії «Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження» Павло Горінов та Ростислав Драпушко [4]. У свою чергу, автор даної статті вважає започаткування, з моменту проголошення незалежності нашої держави і подальшої еволюції та реформації законодавства у сфері волонтерської діяльності, не тільки кроком у бік регуляторної та наглядацької функції, а і вагомим внеском у процес інституалізації волонтерства в Україні. Ухвалені закони, постанови та зміни і доповнення до них, слугують невичерпним джерелом подальшого дослідження впливу волонтерських ініціатив на становлення громадянського суспільства та чинником формування правової держави в Україні [12].

Важливим у здійсненні волонтерської діяльності є психолого – емоційний стан та особистісні риси безпосередньо волонтера. Дослідженнями цього питання, а також розробкою методики психологічної підтримки волонтерів, займаються психологи та фахівці з соціальної педагогіки. Питання духовних цінностей і ціннісної орієнтації особистості, розглядає В.А. Перетяцько через участь у волонтерській діяльності, котрій характерна альтруїстична спрямованість, що відповідає ідеалу духовно здорової особистості, а діяльність волонтерів регламентується вищими ціннісними установками та принципами [7]. Завдяки проведенню С. Ю. Глаголич аналізу клініко-психологічного змісту, у якому досліджувались волонтери діяльність яких пов'язана із забезпеченням військових у зоні АТО, було виявлено, що волонтери, особливо під час збройного протистояння, перебувають в екстремальній, стресогенній ситуації, і через це з'являється ймовірність формування психічної та психосоматичної дезадаптації. Також, було встановлено, що волонтерська діяльність несе потенційні ризики розвитку синдрому емоційного вигорання (СЕВ), що негативно впливає на фізичне, психологічне та соціальне функціонування волонтерів. Отримані дані науковцями були враховані під час розробки заходів психологічної корекції та психопрофілактичної підтримки волонтерів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням військових у зоні АТО [1].

Також варто відзначити дослідження фахівців політичних наук та соціологів, котрі розглядають трансформації громадянського суспільства в Україні під впливом волонтерського руху.

У науковій літературі присвяченій українському волонтерському руху останнього десятиліття відверто слабким виглядає доробок вітчизняних істориків. Перші підходи до фахового історичного дослідження намагався здійснити О.А. Томчук, досліджуючи волонтерський рух допомоги Збройним Силам України у межах АТО. Зокрема, він зазначає, що пік розвитку волонтерського руху припадає на 2015 рік. У цей період в Україні нараховувалося понад 250 волонтерських організацій, що спеціалізувалися на вирішенні проблем, породжених російсько – українським протистоянням у Криму та на Донбасі. Також автор виокремлює у своїй дисертаційній роботі, такий окремий вид волонтерської діяльності, як душпастирська опіка, визначну роль якої в часи російської агресії, виконували справжні духовні подвижники – волонтери – священники усіх представлених в Україні конфесій [13].

Екстремальні та кризові явища, спонукають до залучення у волонтерську діяльність все більшої кількості людей з активною громадянською позицією. Але не завжди волонтери проводять свою діяльність у рамках волонтерських об'єднань та ініціатив. Тому перехід від стихійної суспільної діяльності та створення передумов інституалізації волонтерського руху в Україні є важливим кроком у процесах структурної організації, упорядкування, регламентації та формалізації соціальних відносин. Вагомий внесок у вивчення, а інколи і сам процес інституалізації волонтерської діяльності був зроблений науковцями і дослідниками з різних галузей наук, тому дану проблематику ми вважаємо полідисциплінарною, і такою, що потребує подальших досліджень, зокрема, історичних.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримується етичних норм, у тому числі неприпустимості плагіату, фальсифікації даних і подвійної публікації.

Список використаної літератури

1. Глаголич С. Ю. Клініко-соціальні особливості дезадаптивних станів у волонтерів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням військових у зоні АТО. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2016. Т. 3, № 2. С. 69-76.
2. Голуб В. Л. Державне визнання волонтерської діяльності як чинник розвитку взаємовідносин держави та суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4. С. 110-118.
3. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2014. № 1. С. 25-31.
4. Горінов Павло, Драпушко Ростислав. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики. 2022. 240 с.
5. Лях Т. Л. Мотивація до волонтерської діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22 (8). С. 84–91.
6. Макеєва О. Волонтерська практика майбутніх соціальних працівників як педагогічна умова формування професійної культури. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2017. Вип. 2. С. 49–51.
7. Перетятко В. А. Волонтерство та формування духовних цінностей і ціннісних орієнтацій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. 2014. Вип. 43. С. 386-393.
8. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квіт. 2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/323617/ed20180120>

9. Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років. За редакцією Олени Аркуші та Миколи Литвина; упорядники Галина Боднар, Олена Лукачук, Леся Хлипавка. Львів: Національна академія наук України, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича. 2018. 816 с.
10. Сірко В. С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса. 2018. 23 с.
11. Телуха Є.В. Особливості роботи волонтерських організацій і волонтерів у часи екстремі. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXXI міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022, 17-20 травня 2023 р.* Харків: НТУ «ХПІ». 1405 с.
12. Телуха Є.В. Системний підхід до класифікації суб'єктів джерело утворювання та джерельної бази дослідження волонтерського руху в Україні. *Вісник науки та освіти.* 2024. Вип. 7(25). С. 1488-1500.
13. Томчук О. А. Волонтерський рух допомоги Збройним Силам України під час проведення Антитерористичної операції (квітень 2014 – квітень 2018 рр.): автореф. дис. ... д.філософ : 032 – Гуманітарні науки. Історія та археологія. Львів: Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. 2021 укр.
14. Червоненко К. С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна».* 2019. № 17. С. 62-64.
15. Шумакова О. С. Сучасні підходи до професійної підготовки студентів-волонтерів. *Педагогічний дискурс.* 2012. Вип. 12. С. 349-352.

Ye.V. TELUHA, postgraduate student

of the Department of Ukrainian Studies, Cultural Studies and History of Science
e-mail: diamah2013@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0356-0326>
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
St. Kirpychova, 2, Kharkiv, 61002, Ukraine

HISTORIOGRAPHY OF VOLUNTEER ACTIVITIES IN UKRAINE IN TIMES OF EXTREME TRIALS: METHODOLOGICAL PROBLEMS OF POLYDISCIPLINARYNESS

The purpose of the study. To investigate and analyze the problems of scientific thought and the evolution of the study of the volunteer movement in Ukraine.

The research methodology. The research used general scientific methods, the method of historiographical analysis and synthesis, and the main methods of historical research.

Scientific novelty. For the first time, the methodological problems of the multidisciplinary of scientific thought regarding the issue of volunteering in Ukraine were considered in the study.

Topicality. Analysis of the latest research and publications using general scientific and specifically historical methods allows us to study such a social phenomenon as volunteering more widely.

Conclusions. Scientific work on the study of the volunteer movement in Ukraine, thanks to specialists in various fields of science, contributes to the well-founded implementation of scientific achievements in practical activities and interaction of volunteering with the state. A multidisciplinary approach in research makes it possible to increase the historiographical studies of this issue many times over, which in turn stimulates an in-depth and versatile, further study of the volunteer movement in Ukraine. Also, it is worth noting that the historiography of the issue significantly affects the institutionalization of the volunteer movement, which in turn strengthens the defense capability of our state against the background of Russian expansion. The full-scale armed aggression of the Russian Federation against our country added another historical stage, which, upon its completion, will be the subject of scientific discussions. Therefore, the prospect of further research of the

volunteer movement in Ukraine, from the point of view of both the historical aspect and related sciences, will arouse the scientific interest of many researchers.

Keywords: Volunteer, volunteer activity, volunteer movement, hybrid war, extreme, extreme times, institutionalization, information war, informational and psychological influence, historiography, research methods, multidisciplinary, propaganda, Russian-Ukrainian war.

References

1. Hlaholych S. Yu. (2016). Clinical and social features of maladaptive states in volunteers whose activities are related to the support of the military in the ATO zone. *Psykhiatriia, nevrolohiia ta medychna psykhologhiia – Psychiatry, neurology and medical psychology*, 2, 69-76. (in Ukrainian)
2. Holub V. L. (2014). State recognition of volunteer activity as a factor in the development of relations between the state and society. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 4, 110-118. (in Ukrainian)
3. Holub V. L. (2014). Key concepts and categories of public administration in the field of volunteering. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, 25-31. (in Ukrainian)
4. Horinov Pavlo, Drapushko Rostyslav. (2022). Voluntary activity in Ukraine: a socio-legal study. Kyiv: Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodizhnoi polityky. (in Ukrainian)
5. Liakh T. L. (2012). Motivation for volunteering. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Pedagogical sciences*, 22, 84-91. (in Ukrainian)
6. Makeieva O. (2017). Volunteer practice of future social workers as a pedagogical condition for the formation of professional culture. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogika – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Pedagogy*, 2, 49-51. (in Ukrainian)
7. Peretiatko V. A. (2014). Volunteering and formation of spiritual values and value orientations. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 12 : Psykhologichni nauky – Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Series 12: Psychological sciences*, 43, 386-393. (in Ukrainian)
8. On volunteering: Law of Ukraine dated April 19, 2011. (2011 April 19). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/323617/ed20180120> (in Ukrainian)
9. Arkusha O., Lytvyn M., Bodnar H., Lukachuk O., Khlypavka L. (2018). About dignity. Volunteer movement in Ukraine 2013–2017. Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva imeni Ivana Krypiakevycha. (in Ukrainian)
10. Sirko V. S. (2018). Administrative and legal provision of volunteer activities in Ukraine. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa. (in Ukrainian)
11. Telukha Ye.V. (2023). Peculiarities of the work of volunteer organizations and volunteers in times of extremes. Abstracts of Papers: XXXI mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii MicroCAD-2022 «Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnologhiia, osvita, zdorovia» – XXI international scientific and practical conference MicroCAD-2022 «Information technologies: science, technology, technology, education, health». Kharkiv: NTU «KhPI». (in Ukrainian)
12. Telukha Ye.V. (2024). A systematic approach to the classification of subjects, the source of the formation and source base of the research of the volunteer movement in Ukraine. *Visnyk nauky ta osvity – Herald of science and education*, 7, 1488-1500. (in Ukrainian)
13. Tomchuk O. A. (2021). Voluntary movement of assistance to the Armed Forces of Ukraine during the anti-terrorist operation (April 2014 - April 2018). Extended abstract of Doctor's PhD. Lviv: National Academy of Ground Forces named after Hetman Pyotr Sagaidachny. (in Ukrainian)

14. Chervonenko K. S. (2019). Criteria, indicators and levels of readiness of future social workers to organize volunteer activities of school youth. Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina» – Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University «Ukraine», 17, 62-64. (in Ukrainian)
15. Shumakova O. S. (2012). Modern approaches to professional training of volunteer students. Pedahohichnyi dyskurs – Pedagogical discourse, 12, 349-352. (in Ukrainian)

Текст надійшов до редакції 02.10.2024. / The text was received by the editors 02.10.2024.

Текст затверджено до друку 16.11.2024. / The text is recommended for printing 16.11.2024.